

Zini, sargā, copē!

Jaunas prasības noteiktas piekrastes pašpatēriņa zvejniekiem

Vairs aiz kalniem nav 1. janvāris, kad piekrastes pašpatēriņa zvejniekus sagaida izmaiņas nozvejas datu reģistrēšanā. Līdz šim zvejas žurnālu varēja aizpildīt papīra formā un nodot Valsts vides dienestam, bet no nākamā gada nozveja būs jāreģistrē elektroniski. Šādas izmaiņas paredzētas 2020. gada 7. aprīlī veiktajos grozījumos Ministru kabineta 2007. gada 2. maija noteikumos Nr. 296 *Noteikumi par rūpniecisko zveju teritoriālajos ūdeņos un ekonomiskās zonas ūdeņos*. Grozījumi paredz, ka ar 2023. gada 1. janvāri piekrastes ūdeņu pašpatēriņa zvejniekiem nozvejas reģistrācija jāveic Latvijas zivsaimniecības integrētajā kontroles informācijas sistēmā (LZIKIS). Tās lietotāji ir gan zvejnieki, operatori (zivju produktu pirmie pircēji, zivju apstrādes uzņēmumi, transportētāji), gan Zemkopības ministrija (tās pārziņā ir šī sistēma), tāpat pašvaldības un kontroles iestādes (Valsts vides dienests, Pārtikas un veterinārais dienests, Valsts ieņēmumu dienests, Muitas pārvalde), kā arī pārtikas drošības, dzīvnieku veselības un vides zinātniskais institūts BIOR. Komercczvejnieki LZIKIS izmanto jau kopš 2021. gada 1. janvāra.

Iepazīties ar elektronisko uzskaites sistēmu Liepupes tautas namā bija sanākuši vietējie piekrastes pašpatēriņa zvejnieki

Ātrāka informācijas apstrāde un efektīvāka zvejas kontrole

Lai piekrastes pašpatēriņa zvejniekus laikus iepazīstinātu ar informācijas sistēmu, visā valstī Latvijas Lauku konsultācijas un izglītības centra Zivsaimniecības nodaļa organizē seminārus. Septembra beigās tāds notika arī Liepupes tautas namā. To vadīja Zemkopības ministrijas (ZM) Zivsaimniecības departamenta vecākais eksperts Artis Āboltiņš un Administratīvā departamenta Informācijas tehnoloģiju nodaļas galvenais sistēmanalītiķis Edijs Volkovičs.

Sākumā A. Āboltiņš klātesošos iepazīstināja ar normatīvo aktu noteikto kārtību un informācijas sistēmu, ko izmanto datu ievadē. Viņš norādīja, ka jaunā metode ļaus atrisināt problēmas, kas iepriekš radušās, iesniedzot žurnālus papīra formātā. – *Pašpatēriņa zvejnieku atskaites sistēmā nonāk ar novēlošanos. Paiet laiks, kamēr informācija tiek saņemta, tad kādam dati ir jāievada un te tūri cilvēciņi pastāv iespēja pieļaut kļūdas, kas pēc tam rada virkni citu problēmu. Šajā gadījumā, sekojot noteikumiem, informāciju ievadīs pats zvejnieks, kā to jau sākuši darīt piekrastes komerczvejnieki. Rezultātā dati būs pieejami uzreiz pēc to ievades sistēmā, –* uzsvēra ZM vecākais eksperts. Testēšanas fāzē ir arī informācijas sistēmas mobilā aplikācija, kas elektroniskā zvejas žurnāla aizpildīšanu padarīs ātrāku un vienkāršāku. A. Āboltiņš norādīja, ka pāreja uz elektronisko uzskaites sistēmu notiek visā pasaulē. Eiropas Komisijas priekšlikumi ir saistīti ar zivsaimniecības nozares datu digitalizāciju, t.sk. arī lai nodrošinātu efektīvāku zvejas kontroli. Ieviešot elektronisko zvejas datu reģistrēšanu Latvijā, tiks nodrošināta vieglāka un ātrāka informācijas apstrāde, precīzāki zivsaimniecības dati un efektīvāka zvejas kontrole. – *Prasības saistās ne tikai ar Latvijas pašmēr un idejām, bet tas ir Eiropas un pasaules līmenī. Dati tiek apkopoti, un personas, kurām ir pieejas tiesības sistēmai, var atrast visu nepieciešamo informāciju. Līdz ar to tiek atvieglots mūsu kopējais darbs zvejas resursu pārvaldībā un zvejas kontrolē, –* piebilda speciālists.

Tā, piemēram, veicot zvejas kontroli, inspektors var *reāllaikā* – tūlīt pēc datu ievades – sistēmā pārbaudīt, vai zvejniekam ir zvejas atļauja (licence), ar kādiem zvejas rīkiem viņš var zvejot, zvejas rīku daudzumu utt. Sistēmas galvenais mērķis ir Latvijas zvejas kontroles un pārraudzības sistēmas efektivitātes palielināšana.

Pārejā uz jauno zvejas žurnālu izveidi atbalstu sniedz speciālisti

Semināra otrajā daļā E. Volkovičs iepazīstināja ar LZIKIS darbību un soli pa solim izskaidroja tās izmantošanu. Pieslēdzoties saitei <https://lzikispub.zm.gov.lv/>, pašpatēriņa zvejniekiem jau tagad ir iespēja izmantot datu reģistrēšanu testēšanas formā un ievadīt zvejas žurnāla datus varēs tikai tie zvejnieki, kuriem ir aktīva zvejas atļauja (licence). – *Katru mēnesi jāveido atsevišķs nozvejas žurnāls, ieviešot informāciju par nozvejas periodu, izmantotajiem rīkiem, iegūtā loma svaru kilogramos, zivju sugām, roņu bojājumiem un arī piezveju, –* atgādināja informācijas tehnoloģiju nodaļas galvenais sistēmanalītiķis. Tāpat viņš norādīja, ka katra zvejas rīka pārbaudes reize ir atsevišķs ieraksts LZIKIS elektroniskajā žurnālā – ar zvejas rīka ievietošanas datumu, dienu skaitu un norādi, cik ilgi rīks atradies ūdenī līdz nākamajai pārbaudei. Ja vienas dienas laikā zvejas rīku iztukšo vairākas reizes, katrai darbībai zvejas žurnālā jāveido savs ieraksts. Turklāt datu ievadē jāveic pēc laivas atgriešanās krastā, pirms loma transportēšanas un uzglabāšanas.

Nemot vērā, ka lielākā daļa piekrastes pašpatēriņa zvejnieki ir vīri cienījamus gadus, ne katram ir iespējams izmantot datoru vai mobilā tālruņa aplikāciju un datus ievadīt elektroniski. Atbildot uz iebildumiem, ZM pārstāvji norādīja, ka situāciju,

iespējams, varētu risināt, zvejniekiem sadarbojoties ar pašvaldībām.

Neskaidrību un jautājumu gadījumā zvejnieki aicināti sazināties ar ZM atbildīgajām personām. E. Volkovičs (tāl. 67027038, edijs.volkovics@zm.gov.lv) palīdzēs risināt ar sistēmu saistītos tehniskos jautājumus. Savukārt A. Āboltiņš (tāl. 67095040, artis.aboltins@zm.gov.lv) sniegs atbalstu zvejas datu reģistrēšanā. Tāpat jautājumus un ierosinājumus var iesniegt Izikis@zm.gov.lv. Video pamācība zvejas datu reģistrēšanā pieejama www.laukutikls.lv, sadaļā *Piekrastes zvejniecība*. Bet ar detalizētu rokasgrāmatu var iepazīties www.zm.gov.lv sadaļā par zvejas kontroli.

Par problēmām svarīgi ne tikai runāt, bet arī iesaistīties to risināšanā

Semināra noslēgumā izvērsās diskusijas par gadiem ilgušo problēmu ar roņiem, bojātajiem lomiem un saplēstajiem tīkliem. Klātesošie uzsvēra, ka situācija aizvien pasliktinās. Viņi pauda uzskatu, ka pašpatēriņa zvejniekiem tāpat kā komerczvejniekiem būtu jāsaņem finansiālā kompensācija par roņu bojātajiem zvejas rīkiem.

A. Āboltiņš paskaidroja, ka jautājumu par noteikumu izmaiņām varētu izskatīt tad, ja būtu rakstiski priekšlikumi no piekrastes pašpatēriņa zvejniekiem. – *Roņu problēma ir sena, bet viss vienmēr apstājas pie tā, ka nav datu, cik lieli ir postījumi. Lai attiecīgi rīkotos, vajag saprast, cik nopietna ir situācija, tās pamatojumu un reālu informāciju. Kamēr nav faktu un cilvēki tikai runā, tikmēr nav datu, ar ko operēt situācijas uzlabošanai, –* norādīja A. Āboltiņš un aicināja zvejniekus regulāri informēt ZM par novērotajiem roņiem un to postījumiem. – *Roņu aktivitāte nav tikai Latvijas, bet arī citu Baltijas jūras valstu problēma. Dzīvnieku ir daudz, viņu kļūst aizvien vairāk, bet te ir divas puses... Zvejnieki, kuriem tiek plēsti tīkli, un dabas draugi, kuri uzskata, ka roņi nekādu ļaunumu nenodara. Tāpēc jāatrod kompromiss un šī problēma jārisina kopīgiem spēkiem, –* teica speciālists.

Situācija ar roņiem uztraukusi arī Normundu Stūri – pašpatēriņa zvejnieku no Tūjas. – *Nesaprotama liekas atšķirība starp komerczvejniekiem un pašpatēriņa zvejniekiem. Mēs būtībā esam ielikti makšķernieku kategorijā. Tiklus plēš arī mums, bet kompensāciju par to nesaņemam. Pirms pāris dienām ronis burtiski ar spēku rāva tīklu laukā no rokām! Un tas nav tikai viens no gadījumiem. Ja palīdz vieniem – šajā gadījumā komerczvejniekiem, tad būtu jāatbalsta arī mūs, –* savu nostāju pauda N. Stūris. Jautāts par elektronisko nozvejas žurnālu, tūjietis izteica pārliecību, ka viņam tas būs vieglāk un ātrāk, nekā pildot žurnālu papīra formātā. – *Es gan saprotu arī tos vīrus, kuriem jau tuvojās 80 gadu. Tas nebūs viegli. Bet kaut kad ir jāmainās un jāpāriet uz jauno. Kā jau vienmēr, pirmais gads būs grūtāks, bet tad aizies, –* lēsa N. Stūris.

Par to, ka laikam jāiet līdzī un viss virzās uz priekšu, pārliecināts arī Arnis Skuja no Lembužiem. – *Jautājums ir par to, vai ar pašpatēriņa zvejas datiem tas būtu jādara tik skrupulozi, jo cik tad tur lieli ir tie lomi... Kopumā sistēma liekas saprotama, jauniem cilvēkiem salīdzinoši ātri aizpildāma. Ievadīt datus tūlīt pat, iznākot krastā, gan būtu pagrūti. Tāpat man šķiet, ka piekrastes pašpatēriņa zvejniekiem, kuri dzīvo pie jūras, likumiem vajadzētu būt citādākiem. Zveja ir diezgan dārgs prieks – laiva, tīkli, apģērbs, zābaki. Būtu labi, ja vietējiem būtu kādi atvieglojumi, –* teica A. Skuja.

Ilggadējam piekrastes zvejniekam Andulim Smilgam ar žurnāliem papīra formātā viss bijis elementāri un viegli. – *Jaunā sistēma nav tik sarežģīta. Kad iesāks, varbūt nemaz neaizņems tik daudz laika. Bet cilvēks jau ir tāds, ka jaunumus grūti pieņemt. Dzīvoju pie pašas jūras, ar zvejošanu nodarbojos vismaz 20 gadu. Ja salīdzina ar agrākiem laikiem, lomi ir nesalīdzināmi mazāki un, protams, ir problēmas arī ar roņiem, –* pastāstīja pieredzējušais zvejnieks, kuram zvejošana kļuvusi par dzīves sastāvdaļu.

 Sākums – 6. lpp.

Paaudzēs mantots vaļasprieks

Aigars un Nils Rēzes ar saviem šosezon lielākajiem lomiem – aptuveni divkilogramīgiem zandartu un karūsu

Jaunā paaudze lielākoties aug zinošāka par iepriekšējo. Un ne velti, jo jaunieši gan manto priekšteču zināšanas, gan paši apgūst jaunas prasmes. Domājams, tas darbojas daudzās jomās, tai skaitā makšķerēšanā. Ar limbažnieku **Aigaru RĒZI** un viņa dēlu **Nilu** sarunājamies par copes lietām. Šis vaļasprieks ģimenē pārmantots no paaudzes paaudzē.

Makšķerēt mēdza gan A. Rēzes tēvs, gan vectēvs. Agrāk Latgalē, kur sarunbiedrs aizvadīja bērnību, pie katras mājas bijusi pirts un tai blakus – diķītis, kurā, protams, dzīvoja arī zivis. Aigara pirmās atmiņas par makšķerēšanu saistās ar kartupeļu talku vecvecāku mājās. Lai dažus gadus vecais zēns pieaugušajiem nemaisītos pa kājām, viņam toreiz no lazdas kāta izveidota makšķere un palaists pie diķa

makšķerēt. Drīz vien atskanējis skaļš sauciens, jo puika bija ticis pie savas pirmās zivs – mazas karūsas. Ar to arī āķis bijis lūpā un cope saistījusi arvien vairāk. To veicinājuši arī draugi, kuriem bijusi tāda pati interese. – *Gar upi staigājām ar “kātiem” un ķērām zivis*, – sarunbiedrs atminas. Kad paša ģimenē ienāca bērni – meita Paula un dēls Nils – ierādījis šo prasmi arī atvasēm. Meitai nu citas intereses, bet dēls pagaidām ir aizrautīgs copmanis tāpat kā tētis. Nilu viņš pirmoreiz zivīs aizveda, kad puika vēl gājis bērmudārzā. Donaviņā pirmā noķertā zivs Nilam bija maza raudiņa. Kopš tā laika jaunieša lomos tikušas dažādas zivis, tai skaitā gandrīz 2 kg smaga karūsa un paliela karpas. Tikmēr viņa tēva lomā šogad bijušas gan dažus kilogramus smagas lidakas, gan aptuveni divkilogramīgs zandarts.

Copēt abi dodas dažādos gadalaikos – sava interese ir gan ziemā pie āliņģiem sēdēt, gan vasarā doties uz lidakām, zandartiem, kad sākas to sezona, vai karpām un citām zivīm. Tiklīdz makšķerniekiem ir brīvs laiks, viņi mēro ceļu uz dažādām ūdenstilpēm. Kamēr Nilam skolēnu rudens brīvdienas, abi pošas uz vēdzelēm Salacā vai Gaujā un varbūt butēm Kurzemes pusē. Aigars savukārt iecerējis kādā brīdī doties pamakšķerēt uz Norvēģijas pusi.

Zināmi arī citi makšķernieki, kuri uz copi līdzī nē un apmāca savas atvases. – *Tas vienkārši ir labs laika pavadīšanas veids. Reizēm rodas neliels sacensību gars, kuram no mums veiksies labāk. Kad braucam laivā un neķeras, var visu ko izrunāt, kaut vai par vizuļiem*, – teic Aigars.

Sarunbiedri atzīst – ir patīkami kaut ko noķert, tomēr lielāka vērtība ir vienkārši būt pie dabas, svaigā gaisā un mierīgā atmosfērā apspriest dažādus jautājumus, tai skaitā ar zivju resursiem, to saudzēšanu un sargāšanu saistītos. Ja tobrīd negribas runāties, katrs vienkārši kavējas savās domās, sakārto tās. Gandarījumu sniedz tas, ka zivs vispār piecopē, piesit, mēģina dzīties pakaļ māneklim vai ēsmi. Zināšanas par zivīm nav vienīgās, ko Aigars nodod savam dēlam. Kopš bērnības zēns tiek iepazīstināts arī ar putnu pasauli, meža zvēriem. – *Kopā lasām tematiskas grāmatas. Runājam par medību ētiku. Kad šos jautājumus pārrunā, daudzas lietas ar laiku paliek prātā. Piemēram, Nils jau sāk iemācīties medību termiņus – ko noteiktā periodā var vai nevar medīt. Zināšanas ir vērtīgas*, – secina A. Rēze. Dodoties pie dabas, dēls tiek ņemts līdzī. Uzkrātās zināšanas zēnam noder arī skolā. Nu makšķerēšanas knifu nodošanai citiem lieti noder arī internets. – *Daudz var uzzināt, lasot makšķernieku pieredzes stāstus. Starp citu, arī Nila draugi sākuši makšķerēt. Skatījušies, kā viņš to dara, un aizrāvušies līdzī. – Cerams, ka izaugs par atbildīgiem makšķerniekiem*, – teic Aigars.

Atminoties copmaņu aprīkojumu paša bērnībā, A. Rēze novērtē, ka nu iespējas ir daudz plašākas, izvēle ir liela, tas visu laiku pilnveidojas. Makšķerēti kļuvuši smalkāki un vieglāki. Senāk zivju tīkotājiem bija pieejams pamatīgs makšķerkāts (nereti pašu taisīts), lieli āķi, pludiņš un resna aukla neatkarīgi no makšķerējamās zivju sugas. Tāpat sarunbiedrs zina stāstīt, ka viņa bērnībā makšķerēšanas noteikumi atšķīrās no mūsdienās esošajiem. Bijis ļauts šis tas, kas nu ir liegts. Piemēram, žebērklus tolaik pilnīgi normāli varēja nopirkt veikalā, tos pat rūpnieciski ražoja.

Būdam Limbažu novada pašvaldības policijas priekšnieka vietnieks, A. Rēze mēdz doties arī zivju resursu sargāšanas reidos, pārbaudot makšķerniekus. Ja neskaita atsevišķus izņēmumus, mūspusē copmaņi kopumā ir apzinīgi – gan ievēro noteikumus, gan pēc aizrādījuma saņemšanas cenšas aiz sevis savākt dražas un sakārto copes vietu.

Foto no Aigara RĒZES albuma

Elektroniskās licences labi disciplinē makšķerniekus

Apritējis gads, kopš stājušies spēkā grozījumi MK noteikumos Nr. 799 *Licencētās makšķerēšanas, vēžošanas un zemūdens medību kārtība*, lai pilnveidotu licenču realizāciju un loma uzskaiti. Proti, ja makšķernieks nav iesniedzis loma pārskatu, licencētās makšķerēšanas organizētāja pienākums ir paziņot par nepieciešamību to izdarīt 14 dienu laikā. Ja copmanis norādītajā periodā to nav iesniedzis, organizētājs par konstatēto pārkāpumu ziņo attiecīgās pašvaldības policijai vai Valsts vides dienestam (VVD). Dienests savukārt saskaņā ar Zvejniecības likumu piemēro brīdinājumu vai naudas sodu no 15 līdz 350 eiro, aizliedzot izmantot makšķerēšanas, vēžošanas un zemūdens medību tiesības uz laiku līdz vienam gadam vai bez tā.

Limbažu novada pašvaldības aģentūras ALDA pārstāvis Jānis Remess teic, ka makšķerniekus, kuriem ir tāda iespēja, nu vairāk mudina iegādāties licences internetā – Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centra (LLKC) radītajā interaktīvajā rīkā *Manacope.lv*. Tajā jau iestrādāts mehānisms – ja copmanis neatskaitās par lomu, jaunu licenci iegādāties vairs nevar. Papīra licences šobrīd tiek tirgotas ļoti maz. Bet ir copmaņi, kuri iecienījuši tieši tādas. Vienubrīd makšķernieki bija pasākuši rīkoties šādi – ja pēc atskaites nenodošanas licenci internetā vairs nav varējuši iegādāties, pirkusi to pie ezera apsaimniekotāja. J. Remess teic, ka vēl gan jānogaida, līdz noslēdzas kalendārais gads, lai saprastu,

kāda situācija būs ar tiem, kuri licences iegādājušies uz šādu periodu. Lādezersa apsaimniekošanas biedrības vadītājs Jānis Martinsons piekrīt, ka jaunie grozījumi ir devuši zināmu rezultātu. Tiesa, līdz tam, lai copmanim tiktu liegta iespēja makšķerēt, gan vēl nav nonācis.

LLKC Iekšējo ūdeņu apsaimniekošanas nodaļas vadītāja Agnese Neimane-Jordane piekrīt, ka *Manacope* iestrādātie mehānismi makšķerniekus disciplinē. Pat ja loma atskaites termiņš pārsniegts, personai jāsaņem ar *Manacope* un jāatskaitās. LLKC pārstāve atgādina, ka jāatskaitās arī par palikšanu bez loma, tā nepaturēšanu vai licences neizmantošanu. Apsaimniekotājam ir svarīgi zināt šos datus, lai saprastu, cik sekmīgi rit makšķerēšana attiecīgajā ūdenstilpē, kādas zivis labāk ķeras, kuras sugas populāciju vajag papildināt. Ja viņam nav statistikas par konkrētā periodā noķertām zivīm, grūti pretendēt uz atbalstu to resursu papildināšanai, jo nav pamatojuma, kamdēļ kāda zivju populācija atjaunojama. – *Lai cik skarbi tas arī nebūtu, līdz šim ir novedusi pašu makšķernieku vieglprātīgā attieksme pret atskaitu sistēmu, jo apsaimniekotājam nav citu iespēju apkopot datus par zivju resursiem*, – skaidro sarunbiedre.

Apsaimniekotājam ir pienākums sestajā dienā licences pircējam atgādināt par loma atskaites obligātu iesniegšanu vēl 14 dienu laikā. *Manacope* to nodrošina automātiski, un tas atvieglo apsaimnie-

kotāja ikdienu. Ja 20. dienā kopš licences iegādes brīža atskaitē joprojām nav iesniegta, to var traktēt kā administratīvo pārkāpumu. – *Mazinām risku makšķerniekam pārkāpt noteikumus*, – uzsver A. Neimane-Jordane. Sarunbiedre norāda, ka licenču tirgotāji interaktīvajā rīkā arī paši pārvalda savas licences un tādējādi sistēmā redz tos, kuri nav devuši par tām atgriezenisko saiti. Pirms vērsties pašvaldības policijā vai VVD, viņi vēl dod iespēju aizmārsīgajiem copmaņiem loma pārskatu tomēr iesniegt.

VVD sabiedrisko attiecību vadītāja Aija Jalinska atgādina, ka attiecīgās pašvaldības policija ir primārā institūcija, kas uzsāk administratīvā pārkāpuma procesu par loma pārskatu neiesniegšanu licencētās makšķerēšanas vietās, jo licencētā makšķerēšana tiek organizēta un veikta saskaņā ar pašvaldības saistošajiem noteikumiem. Loma pārskata iesniegšana ir prasība, kas tiešā veidā zivju resursus neietekmē, VVD šādus pārkāpumus uzskata par maznozīmīgiem un administratīvā pārkāpuma procesu pašvaldībai būtu lietderīgi uzsākt tikai tad, ja persona loma pārskatu nav iesniegusi vairākas reizes, kas tieši norāda uz personas tīšu ļaunprātīgu rīcību. – *Pirmreizējai loma pārskata neiesniegšanai būtu piemērojams “konsultē vispirms” princips*, – norāda dienesta pārstāve.

Licencētās makšķerēšanas organizētājs apkopo datus par personām, kuras nav noteiktajā termiņā pēc atgādījuma no-

sūtīšanas iesniegušas loma pārskatu. Šos datus nosūta kompetentajam pašvaldības institūcijām lēmuma pieņemšanai administratīvā pārkāpuma lietas uzsākšanai. Pēc minētās informācijas saņemšanas pašvaldība, izvērtējot pārkāpuma izdarīšanas apstākļus un nodarīto kaitējumu, lemj par administratīvā pārkāpuma lietas uzsākšanu. Pēc tam lieta tiek elektroniski nodota VVD lēmuma pieņemšanai par soda piemērošanu.

VVD pārstāve informē, ka dienests līdz šim nav izskatījis nevienu šādu administratīvā pārkāpuma lietu un nav piemērojis administratīvo sodu.

A. Jalinska atgādina, ka no nākamā gada 1. janvāra, stājoties spēkā Zvejniecības likuma grozījumiem, pašvaldības pašas varēs izskatīt un piemērot sodus par licencētās makšķerēšanas pārkāpumiem.

Tematisko lapu atbalsta:

Par «Zini, jargā, copē!» saturu atbild projekta īstenotājs SIA «Izdevniecība Auseklis».

Lapu sagatavoja Līga LIEPIŅA un Ivita RENCE